

3. Rytina do hloubky

Na počátku byla měděná deska, jednoduchá rytá čára nebo oblouk. Vzniká mědiryt, který původně sloužil jako obrázek, ale postupem času z něho vzniká tisková technika. Rytec zatírá do vyryté kresby černou barvu, přikládá na desku papír a pomocí válcového lisu tiskne.

Později nahrazují měděné plechy ocelové desky a této technice říkáme ocelotisk.

Ocelotiskové rytiny řadíme k rytinám do hloubky. Používají se pro zhotovení reprezentačních tisků, slavnostních oznámení nebo ozdobného reklamního tisku. Ocelotisková technika je vyhledávána pro svou čistotu a jemnost, zvláštní pečlivou grafickou úpravu a umělecké vypracování. Plasticky vystupující písmo i kresba a kovový lesk zdánlivě mokré barvy dodávají ocelotisku efektní vzhled. Další užití je na obálky s raženou adresou, dopisní papíry s monogramem, vkusně působí exlibris vlepený do knihy, drahé parfémové jsou označeny etiketami vytištěné touto technikou, dále jsou to různé přání a cenné papíry. Ocelotisk patří neodmyslitelně k výrobě poštovních známek nebo kolků a bankovek. Zde se při jejich výrobě uplatňuje jenom několik rytců, kteří jsou s touto technikou dokonale seznámeni. Ocelotiskové rytiny byly zaležitostí pouze ruční práce za pomoci rýtek všech tvarů a šířek. V pozdější době se jemná kresba přenášela fotograficky a předleptávala. I u této techniky můžeme tisknout barevně a znásobit tak krásu výtvarného návrhu.

plastická rytina do hloubky

U menších sérií medailí, plaket nebo odznaků zhotovujeme raznice negativně přímo do hloubky. Rytec překreslí návrh na připravený ocelový špalíček a za pomoci sekáčků, rydel a tvarovaných pilníčků odstraňuje materiál. Plastelinou kontroluje kresbu a hloubku plastiky. Tímto způsobem je práce urychlena, neboť nám odpadá výroba originálního razidla.

Nevýhodou je, když se matrice při ražbě poškodí, celý postup výroby matrice se musí opakovat. Další druhy těchto rytin jsou např. pečetě, nálepkové rytiny, plastické sekací rytiny pro ražení plakátů, rytiny pro suchý tisk. Výčet by nebyl úplný, kdybych se nezmínil o formách na lisování, mačkání, foukání nebo odlévání.

Zajímavější způsob výroby plastických rytin do hloubky nebo výšky je použití pantografu. Rytec si zhotoví podle předlohy model z plastelíny, který je nejméně 3x větší než výrobek. Proč nejméně 3x? Protože pantograf zmenšuje. A to v poměru 1:1.5 – 1:50. Strojírenské kopírky pracují s poměrem 1:1. Zmenšováním se zmenšují i chyby při modelování. Ale vrátím se k našemu plastelínovému reliéfu. Plastiku odlijeme do sádry, opravíme detaily a znova na sádrě nalijeme tentokrát umělou hmotu. Po vytvrzení se tato umělá hmota použije jako šablona a třírozměrný pantograf dokáže vyrýt podle modelu raznici do kovu. Dokončení opět provádíme rydlí, smirkem, pilníčky nebo modelovacími čákanými.

S tímto postupem se setkáme při výrobě ražených odznaků, sportovních plaket, štítků na turistické hole, mincí, výrobků ze zlata a stříbra, kovové bižuterie, drobných výrobků denní potřeby, knoflíků, přesek a všech kovových předmětů zdobených plastikou.

Vítězslav Hálek

www.rth.cz